

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระบบบริการสุขภาพระดับปฐมภูมิของประเทศไทย ได้ถูกพัฒนาอย่างต่อเนื่องภายใต้ นโยบายด้านสาธารณสุขมาโดยตลอด โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2551 เมื่อรัฐบาลประกาศนโยบายซึ่ง เน้นการปรับปรุงระบบบริการด้านสาธารณสุขทุกระดับให้ได้มาตรฐาน จึงนำไปสู่การยกระดับ สถานีอนามัยทั่วประเทศ เป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อสนับสนุนให้มีบริการด้าน สาธารณสุขแบบผสมผสานในเชิงรุก เกิดความต่อเนื่องเชื่อมโยงอย่างมีส่วนร่วมกับการบริการสุขภาพ ในระดับต่างๆ รวมทั้งให้มีการสนับสนุนการทำงานจาก โรงพยาบาลอำเภอซึ่งเป็นแม่ข่าย ทั้งในด้าน จิตความสามารถในการตรวจรักษา ไปจนถึงด้านการเงิน การคลัง เวชภัณฑ์ บุคลากรและวิชาการ (กระทรวงสาธารณสุข, 2552)

เพื่อให้การดำเนินการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข จึงได้มีการจัดทำแนวทางการบริหารจัดการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลขึ้น ซึ่งมีเนื้อหาสำคัญเกี่ยวข้องกับบุคลากร ทุกสาขาวิชาชีพที่ต้องร่วมมือกันในการดำเนินงานทั้งด้านบริหาร และบริการ รวมไปถึงเกษตรกร ที่มีบทบาทรับผิดชอบในด้านของการบริหาร และให้บริการด้านยาของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ตำบลให้มีคุณภาพและเหมาะสม ภายใต้หัวข้อเรื่อง การบริหารจัดการเวชภัณฑ์ ซึ่งมีประเด็นสาระ ที่สำคัญ 6 เรื่อง คือ (1) การจัดระบบเพื่อให้ประชาชนได้รับยาอย่างเหมาะสมและเพียงพอ โดยการ จัดทำบัญชีรายการยาของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (2) มาตรฐานในการเบิกจ่ายเวชภัณฑ์ ให้มีการบันทึกการเบิกจ่ายที่เป็นปัจจุบัน ถูกต้อง โดยให้ยามีจำนวนเพียงพอ และไม่มียาหมดอายุ (3) การจัดเก็บเวชภัณฑ์ กำหนดให้จัดเก็บเวชภัณฑ์ยาในสถานที่ที่มีความมั่นคง ถาวร และจัดเก็บ อย่างเหมาะสม (4) บริการเภสัชกรรม ในเรื่องส่งมอบและให้คำแนะนำการใช้ยาแก่ผู้ป่วยหรือ ญาติ อย่างถูกต้องเหมาะสม (5) การดูแลผู้ป่วยต่อเนื่องทางเภสัชกรรมร่วมกับสหสาขาวิชาชีพ ใน

การติดตามดูแลผู้ป่วยอย่างต่อเนื่อง และ (6) การส่งเสริมให้ประชาชนมีการจัดการยา ใช้อย่างเหมาะสม (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์, 2554)

โดยประเด็นสาระ 3 เรื่องแรกนั้น เกี่ยวข้องกับการบริหารเวชภัณฑ์ ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดนโยบายและการวางแผน การสำรวจความต้องการ การจัดหา การตรวจรับ การเก็บรักษา การควบคุมการเบิกจ่าย การตรวจสอบ การรายงาน และการจำหน่าย (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2530) การบริหารเวชภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพ และมีผลลัพธ์ที่ดีนั้น จะทำให้หน่วยงานประหยัดงบประมาณด้านยา ลดการสูญเสีย และ ผู้รับบริการเข้าถึงยาที่ดีมีคุณภาพและเหมาะสม (World Health Organization, 2004) นอกจากนี้ยังถือได้ว่าเป็นความรับผิดชอบโดยตรงของเภสัชกรผู้ปฏิบัติงานทั้งในการจัดหา การกระจายยา และควบคุมยาทุกชนิดที่ใช้ในสถานพยาบาล รวมไปถึงการจัดทำนโยบายและวิธีการจัดการ ในรูปของการประสานงานกับคณะกรรมการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง (สุวัฒนา จุฬาวัฒนพลและคณะ, 2542)

จังหวัดชัยนาท มีการยกระดับสถานีอนามัยทุกแห่งเป็น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในปี พ.ศ. 2554 โดยอยู่ในเขตอำเภอสรรพยา 12 แห่ง และมีโรงพยาบาลสรรพยา ซึ่งเป็นโรงพยาบาลชุมชนขนาด 30 เตียง เป็นโรงพยาบาลแม่ข่าย มีการประสานงานกันในรูปแบบของคณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขระดับอำเภอ ในด้านการบริหารเวชภัณฑ์นั้น ที่ผ่านมาโรงพยาบาลสรรพยา มีบทบาทสำคัญในการกำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน ให้ผู้รับผิดชอบงานในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลปฏิบัติตาม และเมื่อพิจารณาผลการตรวจประเมินตามเกณฑ์ประเมินขึ้นทะเบียนหน่วยบริการปฐมภูมิ ประจำปีงบประมาณ 2553 โดยคณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขระดับอำเภอสรรพยา ในเรื่องระบบบริหารเวชภัณฑ์ พบปัญหามูลค่ายาคงคลัง สำรองเกิน 3 เดือน และปัญหาด้านคลังเวชภัณฑ์มีการจัดวางยา จัดเก็บยา ภายใต้อุณหภูมิที่ไม่เหมาะสม ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทั้ง 12 แห่ง ซึ่งการศึกษาของจิรภฎา เข็มสวัสดิ์ (2546) พบว่าในปีงบประมาณ 2546 มีศูนย์ส่งเสริมสุขภาพชุมชนของอำเภอสรรพยา เพียงครั้งหนึ่งเท่านั้นที่มีระบบการจัดเก็บยา และเวชภัณฑ์ที่มีใช้ในคลังยาได้อย่างเหมาะสม เนื่องจากส่วนใหญ่มีห้องเก็บยานขนาดเล็ก แต่ต้องเก็บยาจำนวนมาก ไม่สามารถจัดวางยาให้เป็นสัดส่วนได้ และการแก้ไขปัญหาในเรื่องโครงสร้างนั้นดำเนินการได้ค่อนข้างยาก ซึ่งปัญหานี้ยังคงดำรงอยู่จนถึงปัจจุบัน

และจากการพิจารณาผลการประเมินตามเกณฑ์การตรวจสอบภายใน ด้านงานบริหารเวชภัณฑ์ ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ประจำปีงบประมาณ 2553 โดยคณะกรรมการตรวจสอบภายใน อำเภอสรรพยา พบว่าโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีมูลค่าการเบิกยาไม่สอดคล้องกับประมาณการประจำปี ร่วมกับมีมูลค่ายาคงคลังเกิน 3 เดือน ทั้ง 12 แห่ง มีเอกสารหลักฐานการเบิกจ่ายยาไม่เป็นปัจจุบัน จำนวน 8 แห่ง ไม่มีการตรวจสอบยาคงคลังประจำปี จำนวน 10 แห่ง และพบยาหมดอายุในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 2 แห่ง

จากการสำรวจความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบงานบริหารเวชภัณฑ์ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทั้ง 12 แห่ง ในปี พ.ศ.2553 ในเรื่องปัญหาและอุปสรรคของการจัดการกระจายยาจากโรงพยาบาลสรรพยา สู่วิทยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอสรรพยา ผลการสำรวจพบว่ามีความไม่สะดวกในการส่งใบเบิกยา เนื่องจากมีภาระงานอื่นๆเช่น การส่งรายงานประจำเดือน ไม่สามารถกำหนดอัตราการใช้ยาโรคเรื้อรังที่แน่นอนได้ ทำให้มียาไม่เพียงพอใช้ หรือเกินกว่าอัตราใช้ ยาไม่พอใช้เนื่องจากโรงพยาบาลไม่ได้จัดให้ตามใบเบิก และเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอในการเดินทางไปรับยาที่โรงพยาบาลสรรพยา สำหรับความคิดเห็นของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานบริหารเวชภัณฑ์ของโรงพยาบาลสรรพยาซึ่งเป็นแม่ข่าย ในด้านการกระจายยาก็พบปัญหาเรื่องใบเบิกยาลูกส่งมาไม่ตรงตามวันเวลาที่กำหนด ปริมาณยาที่เบิกไม่สอดคล้องกับประมาณการประจำปี มีการเบิกยานอกงวด มีการขอแลกเปลี่ยนยาใกล้หมดอายุ ยาเสื่อมสภาพ เป็นต้น ประกอบกับเมื่อพิจารณาข้อมูลการกระจายยาของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอสรรพยา ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2553 ถึง เดือนมีนาคม 2554 เปรียบเทียบกับเดือนเมษายน 2554 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2554 และเดือนตุลาคม พ.ศ.2554 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2555 พบว่า โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอสรรพยา ทุกแห่งมีมูลค่าการเบิกยาเทียบกับจำนวนครั้งในการให้บริการไม่สอดคล้องกันในแต่ละช่วง จึงพบว่ามูลค่าการกระจายยาของโรงพยาบาลสรรพยาสู่วิทยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในภาพรวม เทียบกับจำนวนครั้งการให้บริการ ในแต่ละช่วงเวลา คือ 21.54, 24.84 และ 23.62 ตามลำดับ (สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชัยนาท, 2555)

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น ทำให้โรงพยาบาลสรรพยาซึ่งถูกกำหนดให้เป็นโรงพยาบาลแม่ข่าย และทำหน้าที่เป็นคลังสำรองยาให้กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีหน้าที่หลักคือ

คัดเลือกและจัดหา ให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนำไปใช้รักษาพยาบาลให้แก่ผู้รับบริการ โดยผ่านกระบวนการที่สำคัญหนึ่งของระบบยาคือระบบกระจายยา (สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, 2542) ได้เสนอความเห็นในการประชุมจัดทำแผนยุทธศาสตร์ประจำปีงบประมาณ 2554 ของคณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขระดับอำเภอสรรพยา ว่าควรมีการปรับปรุงระบบกระจายยาจากโรงพยาบาลสรรพยา ผู้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอสรรพยา เพื่อให้เกิดความสะดวกในการส่งใบเบิก การรับยา มีมาตรการควบคุมกำกับปริมาณยาให้เหมาะสมกับอัตราการใช้จริง เพื่อลดปัญหาการเบิกยาฉุกเฉิน ลดมูลค่าการสำรองยา ลดปัญหาขาดอายุ และลดปัญหาความไม่เพียงพอของพื้นที่จัดเก็บยา (คณะกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์สาธารณสุขอำเภอสรรพยา, 2554) ทั้งนี้ การดำเนินการดังกล่าว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า จำเป็นต้องมีการประสานงานเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกันของบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านบริหารเวชภัณฑ์ ทั้งจากสำนักงานสาธารณสุขระดับอำเภอสรรพยา โรงพยาบาลสรรพยา และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทุกแห่ง เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาปรับปรุงการทำงานของตนเองขณะที่ปฏิบัติงาน และเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืนภายใต้บริบทของพื้นที่และข้อจำกัดด้านทรัพยากร

จากการศึกษาก่อนหน้า ที่เกี่ยวข้องกับการประสานงานด้านการบริหารเวชภัณฑ์ของโรงพยาบาลแม่ข่ายและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ยกตัวอย่างเช่น การศึกษาเรื่องอุปสรรคในการดำเนินงาน และความรู้ ทักษะของบุคลากรสาธารณสุข ต่อระบบงานบริหารเวชภัณฑ์ของหน่วยบริการปฐมภูมิ ในเขตอำเภอเมืองลำพูน ของวรรณพร อัครพงษ์ (2551) พบว่า ถึงแม้จะมีการวางระบบบริหารจัดการทั้งในเรื่องการกำหนดแผนการเบิกเวชภัณฑ์ล่วงหน้า กำหนดรอบการเบิกยา การจัดส่งยาให้กับหน่วยบริการปฐมภูมิที่ชัดเจน และจากการสำรวจพบว่าคะแนนด้านการเบิก-จ่ายเวชภัณฑ์ และการเก็บรักษาเวชภัณฑ์อยู่ในระดับดี แต่ก็ยังพบปัญหาการเบิกฉุกเฉินในจำนวนสูง และไม่สามารถเบิกเวชภัณฑ์ได้ครบตามจำนวนเนื่องจากปริมาณยาจากคลังโรงพยาบาลแม่ข่ายไม่เพียงพอหรืออัตราผู้รับบริการไม่คงที่ อีกทั้งพบปัญหาด้านการเก็บรักษาที่พบว่าห้องเก็บยามีจำกัดและอุณหภูมิสูง นอกจากนี้บุคลากรที่มีน้อย ขณะที่มีการะงานหลายด้าน และขาดงบประมาณ เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาระบบงานบริหารเวชภัณฑ์ อย่างไรก็ตามได้มีการให้ความเห็นว่า การประสานความร่วมมือกับโรงพยาบาลแม่ข่ายและหน่วยงานอื่น ทั้งในเรื่อง

งบประมาณ สื่อความรู้ และด้านกำลังคนจะช่วยในการพัฒนาระบบงานบริหารเวชภัณฑ์ได้ เช่นเดียวกับการศึกษาประสิทธิภาพของระบบการนิเทศงานบริการด้านยา ในศูนย์สุขภาพชุมชนของอำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง (เสาวคนธ์ อัครศรีสุพรรณ, 2551) ที่ศึกษาผลของการปรับรูปแบบการนิเทศงานระหว่างแบบเดิมกับแบบใหม่ ให้มีความถี่ในการนิเทศงานมากขึ้น ได้ให้ความเห็นว่า การควบคุมการเบิกจ่ายที่รัดกุม มีข้อมูลเป็นปัจจุบัน จัดเก็บยาและเวชภัณฑ์อย่างเหมาะสม ตลอดจนการติดต่อสื่อสารกับโรงพยาบาลแม่ข่าย ในการช่วยเหลือ แนะนำ แก้ไขปัญหา และการมีระบบนิเทศงานอย่างต่อเนื่อง จะทำให้หน่วยบริการปฐมภูมิมีการบริหารจัดการด้านยาอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ผลการศึกษาจากงานวิจัยข้างต้นสนับสนุนว่า การแก้ไขปัญหาในการบริหารเวชภัณฑ์ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลนั้น ควรเป็นการปรับปรุงพัฒนางานระหว่าง การปฏิบัติงาน และผู้ปฏิบัติงานเองควรมีการประสานงานเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

ดังนั้นในการพัฒนาระบบกระจายยาของโรงพยาบาลสรรพยา โดยอาศัยการทำงานร่วมกันของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ได้ผลสอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินประสิทธิภาพงานบริหารเวชภัณฑ์ ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอสรรพยานี้ ผู้วิจัยจึงใช้วิธีทวิภาคี การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นแนวทางการปฏิบัติ เนื่องจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการมีลักษณะเด่นคือ เป็นการวิจัย ที่กระทำโดยผู้ปฏิบัติงานเพื่อศึกษาวิจัยเกี่ยวกับงานที่ตนเองรับผิดชอบอยู่ โดยตรง โดยมีเป้าหมายเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาปรับปรุงการทำงานของตนเองให้ดียิ่งขึ้นตลอด ช่วงเวลาที่ปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ผลของการพัฒนาระบบกระจายยา จะถูกใช้เป็นแนวทางในการกำหนด นโยบาย แผนยุทธศาสตร์ด้านการบริหารเวชภัณฑ์ในเครือข่ายสาธารณสุขระดับอำเภอสรรพยา นำไปสู่การมียาที่เพียงพอ มีคุณภาพและปลอดภัยแก่ผู้รับบริการ

1.2 คำถามการวิจัย

การพัฒนาระบบกระจายยาของโรงพยาบาลสรรพยา สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารเวชภัณฑ์ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท ได้อย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาระบบกระจายยาจากโรงพยาบาลสรรพยา ศูนย์โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท
2. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาระบบกระจายยาของโรงพยาบาลสรรพยา ที่มีต่อการเพิ่มประสิทธิภาพงานบริหารเวชภัณฑ์ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท
3. เพื่อประเมินความร่วมมือของบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ในการพัฒนาระบบกระจายยาจากโรงพยาบาลสรรพยา ศูนย์โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท

1.4 ขอบเขตการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2555 ถึงเดือน เมษายน 2556 โดยกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย บุคลากรสาธารณสุขผู้รับผิดชอบงานบริหารเวชภัณฑ์ จากโรงพยาบาลสรรพยา จำนวน 3 คน สำนักงานสาธารณสุขอำเภอสรรพยา จำนวน 1 คน และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท จำนวน 12 คน รวมทั้งสิ้น 16 คน

ขอบเขตการวิจัย การวิจัยนี้ปรับใช้วิธีวิทยาวิจัยการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาระบบกระจายยาจากโรงพยาบาลสรรพยา ศูนย์โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตอำเภอสรรพยา โดยผู้วิจัยซึ่งมีบทบาทเป็นทั้งนักศึกษาปริญญาโทที่ศึกษาวิจัยเรื่องนี้และเป็นเภสัชกรผู้รับผิดชอบดูแลงานบริหารเวชภัณฑ์ของโรงพยาบาลสรรพยา ร่วมกับผู้ร่วมวิจัยซึ่งเป็นบุคลากรผู้ปฏิบัติงานด้านบริหารเวชภัณฑ์ในโรงพยาบาลสรรพยา สำนักงานสาธารณสุขอำเภอสรรพยา และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เพื่อศึกษาผลของการพัฒนาระบบกระจายยาของโรงพยาบาลสรรพยา ที่มีต่อการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารเวชภัณฑ์ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

1.5 นิยามศัพท์

โรงพยาบาลอำเภอ (District Hospital) หมายถึง โรงพยาบาลระดับอำเภอ ที่รับผิดชอบเป็นคลังสำรองยาให้กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในงานวิจัยนี้ โรงพยาบาลสรรพยา เป็นโรงพยาบาลระดับอำเภอแห่งเดียวในอำเภอสรรพยา ซึ่งมีหน้าที่กระจายยาให้กับโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (Sub-District Health Promotion Hospital) หมายถึง สถานบริการระดับปฐมภูมิ ที่อยู่ภายใต้การดูแลของโรงพยาบาลทุติยภูมิ ในงานวิจัยนี้ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในอำเภอสรรพยา ที่โรงพยาบาลอำเภอต้องดูแล มีจำนวน 12 แห่ง

ระบบกระจายยา (Drug Distribution System) หมายถึง การเคลื่อนย้ายผลิตภัณฑ์ยาจากโรงพยาบาลอำเภอ ไปสู่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตรับผิดชอบ

ระบบกระจายยา ประกอบด้วย 9 กระบวนการ คือ การจัดหา ยา การขนถ่ายยา การรับยา การควบคุมคลังยา การจัดเก็บยา การตรวจสอบความต้องการยา การขนย้ายยา การส่งจ่ายยา และการรายงานการใช้ยา

- การจัดหา (Drug Procurement) หมายถึง โรงพยาบาลแม่ข่ายเตรียมความพร้อมของยาที่จะส่งมอบให้กับแต่ละโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ให้เพียงพอต่อความต้องการใช้

- การขนถ่ายยา (Port Clearing) หมายถึง การขนถ่ายยาจากโรงพยาบาลแม่ข่ายไปสู่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลแต่ละแห่ง ด้วยวิธีการปฏิบัติที่สร้างความมั่นใจว่าคุณภาพยาจะไม่ถูกรบกวน มีแผนการจัดส่ง รวมถึงเส้นทางการขนส่งที่เป็นระบบ และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง

- การรับยา (Receipt and Inspection) หมายถึง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลทำการรับยาและตรวจสอบยา ทั้งสภาพบรรจุภัณฑ์ ชนิด จำนวน รูปแบบ ว่ามีความสมบูรณ์ ถูกต้อง และตรงตามเวลาที่กำหนด

- การควบคุมคลังยา (Inventory Control) หมายถึง การบันทึกและควบคุมคลังยาในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โดยใช้ระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ การเบิกยา ปริมาณยาคงคลัง เพื่อเป็นข้อมูลในการจัดหา การติดตามและตรวจสอบ

- การจัดเก็บยา (Storage) หมายถึง โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมีการเก็บรักษายาให้ปลอดภัย และคงสภาพ ไม่เกิดความเสียหายหรือเสื่อมสภาพ
- การตรวจสอบความต้องการยา (Requisition of Supplies) หมายถึง การจัดทำสถิติการใช้ยา เพื่อประมาณการในการเบิกยาให้กับจุดบริการที่ต้องใช้ยา
- การขนย้ายยา (Delivery) หมายถึง การส่งยาจากคลังยาให้กับจุดบริการที่ส่งใช้ยาตามกำหนดการ โดยขนย้ายไปยังบริเวณที่เหมาะสมต่อการรักษาคุณภาพยา และพร้อมต่อการใช้ยา
- การส่งจ่ายยาให้ผู้ป่วย (Dispensing to Patients) หมายถึง การส่งจ่ายยาให้ผู้ป่วยด้วยปริมาณที่เหมาะสม สอดคล้องกับปริมาณคงคลัง
- การรายงานการใช้ยา (Consumption Reporting) หมายถึง การประมวลผลการใช้ยา และจัดทำรายงานต่อโรงพยาบาลแม่ข่าย เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการจัดหาต่อไป

การพัฒนาระบบกระจายยา (The Drug Distribution System Development) หมายถึง การปรับเปลี่ยนรูปแบบของระบบกระจายยา จากโรงพยาบาลสรรพยาสู่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลให้เหมาะสม โดยใช้ตัวชี้วัด 4 ข้อ คือ อัตรายาคงคลัง จำนวนรายการยาขาด ร้อยละของความคลาดเคลื่อนของจำนวนคงคลังยา และอัตรามูลค่ายาหมดอายุหรือเสื่อมสภาพ

- อัตรายาคงคลัง หมายถึง มูลค่ายาคงเหลือ ณ จุดเวลา เมื่อเทียบกับมูลค่ายาที่เบิกจากคลังยา ณ จุดเวลา มีหน่วยเป็น เดือน
- จำนวนรายการยาขาด หมายถึง จำนวนรายการยาที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลไม่มีให้บริการต่อผู้ป่วย เมื่อมีการส่งใช้ยาในช่วงเวลา มีหน่วยเป็น รายการ
- ร้อยละของความคลาดเคลื่อนของจำนวนคงคลังยา หมายถึง ร้อยละของจำนวนรายการยาที่ไม่ตรงกับบัญชีคุมยา เมื่อเทียบกับจำนวนรายการยาทั้งหมดที่ถูกตรวจสอบ มีหน่วยเป็น ร้อยละ
- อัตรามูลค่ายาหมดอายุหรือยาเสื่อมสภาพ หมายถึง มูลค่ายาที่หมดอายุและยาเสื่อมสภาพ ณ จุดเวลา เมื่อเทียบกับมูลค่าคงคลังยาทั้งหมด ณ ช่วงเวลา มีหน่วยเป็น บาท

ประสิทธิภาพงานบริหารเวชภัณฑ์ (The Effectiveness of Inventory Management) หมายถึง การตรวจวัดประสิทธิภาพการบริหารเวชภัณฑ์ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล

อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท โดยในงานวิจัยนี้ จะทำการประเมินประสิทธิภาพด้วยเกณฑ์การประเมิน 2 เกณฑ์ คือ 1) เกณฑ์ขึ้นทะเบียนหน่วยบริการปฐมภูมิ ครอบคลุมประเด็นการจัดหายา และการจัดเก็บยา และ 2) เกณฑ์การตรวจสอบภายในของหน่วยบริการสาธารณสุขอำเภอสรรพยา ครอบคลุมการควบคุมคลังเวชภัณฑ์ การจัดให้มีแผนการจัดหายา การควบคุมมูลค่าคงคลัง และมีปริมาณการจัดหาที่สอดคล้องกับการใช้ยา

1.6 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ใช้เป็นแนวทางของการกระจายยาจากโรงพยาบาลสรรพยา ซึ่งเป็นโรงพยาบาลแม่ข่าย ไปสู่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท
2. ใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการวางแผนนโยบายและแผนยุทธศาสตร์ ในด้านการบริหารเวชภัณฑ์ เครื่องมือสาธารณสุขระดับอำเภอสรรพยา จังหวัดชัยนาท
3. ใช้เป็นรูปแบบสำหรับนำไปใช้พัฒนางานบริหารเวชภัณฑ์กระบวนการอื่นๆ เช่น การคัดเลือกยา การจัดหายา หรือการใช้ยา ให้มีประสิทธิภาพ